

Када је живео Иван Равењанин?

Др. Милован Грба — Загреб.

У својој књизи „Кронотакса сплитских надбискупа“ Булић и Бервалди, на стр. 116 до 151, расправљају када је била утемељена надбискупија сплитска, или, када је Иван Равењанин постао први надбискуп сплитски. Дуго се мислило да је надбискупија сплитска утемељена набрзо после разорења Солина, као ускрснута надбискупија *Salonitanae ecclesiae*. Тек Булић и Бервалди покушали су археолошки и литерарно доказати да је то могло бити најраније на крају осмог века. Шишић, који такође расправља о том у својој књизи „Повијест Хрвата“, од 1925, стр. 290/5, вели да је Иван Равењанин могао бити бегунац из Равене носећи њенога пада под Лангобарде, 751. Главни извор, који нам опширно говори о Ивану Равењанину, то је Тома Архиђакон, а он и оснутак надбискупије сплитске и избор првог надбискупа у лицу Ивана Равењанина веже за време кад су у Византији царевала двојица. „... *legationem miserunt ad imperatores Constantinopolitanos* ...“ „*portantes sacrum rescriptum dominorum principum*.“ „*Accepta ergo iussione principum* ...“ (Thom. Archid. Hist. Sal. p. 32/3.)

Дакле на три места Тома спомиње да су тада била два цара у Цариграду, па не може бити говора о забуни, о случајном плуралу. Усвојивши то Шишић, на стр. 282, испитује када се догађало да је цар имао сувладара, па утврђује да је Хераклије себи окрунио сувладара 4 VII 638, а Михајло III окрунио је себи за друга Василија I, 26 V 866. Таквих је случајева било и доцније, али се ти нас овде више не тичу. Будући да се оснутак сплитске надбискупије догодио свакако пре 866, Шишић држи да је највероватније да је то било поткрај владе Хераклије.

Шишић је ту пошао добрим путем, али се зауставио прерано. Што се више проучава Тома Архиђакон, све се више види колико је поуздан.

Будући да су Аварословени после пада Солина проширили своју власт од Солина и Трсата па до Титела на ушћу Тисе у Дунав, не може се говорити о оснивању сплитске архиепископије

пре него што је Карло Велики ту поганску аварску државу оборио с помоћу славенских владара на Јадрану, који су у то време већ били хришћани, али аријевци: Тома баш приписује у заслугу Ивану Равењанину, не да је он Хрвате покрстио него што их је од аријевске јереси очистио. „*duces Gothorum et Chroatorum ab Ariane hereseos fuerant contagione purgati* (35, XIII)“. А ово „*Gothorum*“ је метонимија за „*Servorum*“, јер Тома на другом месту стр. 10/11, гл. IV вели: „*In terra uero Getarum [u belešci stoji „Cod. vat. tr. zagr. Gothorum, gotorum“]. quae nunc Seruia seu Rasia nuncupatur*“. Према томе, Иван Равењанин био је први апостол славенски, за Србе јужне и за Хрвате северне Далмације. На стр. 29 гл. VIII, Тома вели: „*Salonitani . . . multo tempore in insulis comorati sunt*“. Дакле, они су дуго чекали док су се сместили у негдашњу Диоклецианову палату. Но могли су се многи Солињани и раније ту сместити, али права судбина тих градова на Јадрану решавана је тек миром између Карла Великог и Бизантије, 803, и дефинитивним ахенским миром 812.

Али је између 803 и 812 било разних преговора и с Карлом и с Византијом. Тако видимо у Документима Рачкога, на стр. 307, да су Донат, епископ задарски, и Бененат, дужд венецијански, 804, водили преговоре *pacem ferentes*; на стр. 310, да су 805 посланици Далмације ишли Карлу, да уреде односе Венеције и Далмације; на стр. 311, да се Никета патриције 806 налазио у далматинским водама да Далмацију заузме, а 807 да се исти Никета, који се био усидрио у Венецији, вратио у Цариград, пошто је с Пипином био склопљен мир; на стр. 312, да се Далмација 810 одступа Никифору; а најзад, 811, стр. 313 долази у Цариград Никифору посланство у ком се налазе Ајо Лангобард и Вилери дужд венецијански, а 812 цар Михајло I. зет Никифоров, прима посланике Карла Великог и потврђује мир који је Никифор с Карлом започево.

У Теофановој Хронографији, изд. Бон. стр. 745, стоји ово: „*Τούτω τῷ ἔτει, μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἡνδικτιῶνι ιβ', ἔσπευσεν Νικήφορος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σταυράκιον διὰ Ταρανίου τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς βασιλέα*“, што значи: „Исте године, месеца децембра, индикције 12, окруни Никефор сина свога Стауракија по Таранију патриарху, на амвону велике цркве за цара. То је било 806, а Никефор је погинуо 811, дакле су од 806 до 811 у Цариграду била два цара. А баш у тих су година правили мир Задрани, па је и онај *sacrum rescriptum dominorum principum* могао настати између 806 и 811, као што је и свака друга *maritima*

civitas која је 812 дошла коначно под Бизантију, тих година могла да уговара.

Булић и Бервалди утврдили су да је Иван Равењанин морао деловати у почетку 9. века, а по Шишићу, Сплит је морао бити основан у време кад су у Цариграду владала два цара. Обе ове тезе измирују се мојим доказом да су баш у оно време кад је по Булићу и Бервалдију морао живети Иван Равењанин, у Цариграду била два цара у исти мах. Према томе могла је архиепископија у Сплиту настати 812 године, пошто Тома вели да се Иван Равењанин „међутим“, пре него што је постао надбискуп, налазио у Сплиту и да је окупио око себе клер који га је изабрао за архиепископа. Није искључено да је и он био у оној дипломатској мисији која је за Сплит испословала онај *sacrum rescriptum*, као што је и Донат, епископ задарски, негда учествовао у таквом посланству.

Тома јасно вели да је Иван Равењанин очистио „Готе и Хрвате“ од аријевске јереси. Према томе он је био први „правоверни“ апостол за славенске владоце на Јадрану и први њихов архиепископ. Јер хрватски су се кнезови отад према Сплиту односили пријазно и плаћали цркви десетак, а плаћање десетка почело је с царевањем Карла Великог. С тврдњом да је Иван постао архиепископ 812 године слаже се и то што Тома архиепископа Јустина, кога спомиње првог иза Ивана, меће у годину 840.

Résumé.

D'après l'avis de l'auteur Johannes de Ravenna (Ivan Ravenjanin), le premier archevêque de Split (Spalato) vécut au commencement du IXe siècle, quand à Constantinople il y avait deux empereurs, Nicéphore et son fils Staurakios, entre 806 et 811 après J.-Ch.

